

16.3.2022

EOAK/5161/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

POLIISIN MENETTELY ETSINTÄKUULUTTAMISESSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli A:n poliisilaitoksen menettelyä etsintäkuuluttamisessa. Kantelijan mukaan hän joutui kuulustelun toimittamista koskevan etsintäkuulutuksen johdosta lentoasemalla rajavartijoiden kiinniottamaksi, vaikka hän kertomansa mukaan ei ollut pakoillut esitutkintaa ja hän oli vastannut poliisin viesteihin niin nopeasti kuin hän oli pystynyt. Kantelija piti etsintäkuuluttamista lainvastaisena ja aiheettomana.

Kantelija arvosteli myös poliisin toimittamaa esitutkintaa asiassa - - -.

2 SELVITYS

2.1 Aineisto

Kantelun johdosta hankittiin A:n poliisilaitoksen selvitys ja lausunto (liite).

Käytettävissäni on ollut myös esitutkintapöytäkirja ja lisätutkintapöytäkirja asiassa - - -. Lisäksi käytettävissäni on ollut lisätutkinnan johdosta kirjattu ilmoitus (- - -) sekä kantelijan etsintäkuulutus.

Asiakirjoista ilmenee muun muassa seuraavaa,

2.2 Tapahtumatiedot

Asiassa on kyse esitutkinnasta asiassa - - -. Kantelija oli asiassa sekä asianomistaja että epäilty. Häntä kuulusteltiin asianomistajana maaliskuussa 2018 ja epäiltynä kavalluksesta lokakuussa 2018. Esitutkintapöytäkirja valmistui helmikuussa 2019, jolloin tutkinnanjohtajana toimi silloinen rikoskomisario B.

Aluesyyttäjä teki asiassa kantelijaa koskeneen syyttämättäjäntämispäätöksen kesäkuussa 2019. Tästä päätöksestä tehdyn kantelun johdosta apulaisvaltakunnansyyttäjä kumosi aluesyyttäjän päätöksen, koska katsoi sen perustuneen riittämättömään esitutkintaan.

Syyttäjä pyysi 13.11.2020 A:n poliisilaitosta kuulustelemaan kantelijaa epäiltynä kavallukseen ja hallinnan loukkaukseen asiassa - - - (lisätutkintapyyntö). Syyttäjän lisätutkintapyyntössä oli valmiita kysymyksiä kantelijalle. Pyyntössä oli myös todettu, että kuuleminen voi tarvittaessa tapahtua puhelimitse.

Ylikonstaapeli C otti 20.11.2020 sähköpostitse yhteyttä kantelijaan. Sähköpostissa C kertoi yrittäneensä useaan otteeseen soittaa kantelijalle ja lähettäneensä tälle tekstiviestejä. Sähköpostiviestissä C pyysi kantelijaa soittamaan.

Kantelija vastasi C:lle sähköpostitse samana päivänä. Kantelijan mukaan hän oli ulkomailla ja puhelinyhteydet olivat heikot. Kantelija pyysi C:tä tarkentamaan, mitä yhteydenottoopyyntö koskee.

C lähetti 9.12.2020 kantelijalle uuden sähköpostin, jossa hän pyysi kantelijaa vastaamaan syyttäjän esittämiin kysymyksiin. C kertoi kirjaavansa vastaukset puhelinkuulusteluksi. C ilmoitti kantelijalle, että hänelle on kuitenkin oikeus tulla henkilökohtaiseksi kuulluksi ja siinä tapauksessa C lähettää virka-apupyynnön kantelijan kuulustelemiseksi D:n kaupungin poliisille.

Samana päivänä kantelija vastasi sähköpostitse C:lle, että hän on edelleen ulkomailla ja että hänen oman oikeusturvansa varmistamiseksi hän ei voi suostua puhelin- eikä sähköpostikuulusteluihin. Edelleen kantelija tiedusteli C:ltä, mihin hänen asiansa liittyy.

C vastasi kantelijalle 10.12.2020. Tuossa viestissä C kertoi kantelijalle, mihin rikosasiaan yhteydenotto liittyy. C kirjoitti viestissään kantelijalle: *"Ota nyt heti yhteyttä, kun tulet Suomeen, niin kuulustellaan henkilökohtaisesti."* Samana päivänä C syötti poliisiasiaintietojärjestelmään etsintäkuulutuksen, jonka mukaan kantelija on kuulusteltava. Etsintäkuulutuksen sisältö oli seuraavanlainen:

"Pyydettävä esitutkintatoimenpide: täydentävä kuulustelu, jossa kuullaan epäiltynä kantelijaa. Kuuleminen voi tapahtua tarvittaessa puhelimitse."

Kantelija kertoi saaneensa 11.12.2020 järjestettyä lennon Suomeen. Kantelijan mukaan saapuessaan Helsinki-Vantaan lentoasemalle rajavartijat ottivat hänet kiinni. Poliisit tulivat kantelijan mukaan paikalle kolmen tunnin odottamisen jälkeen ja antoivat hänelle asiakirjan, jossa olivat samat tiedot kuin C oli hänelle jo 10.12.2020 sähköpostitse antanut. Kantelijan mukaan häntä ei tuolloin kuulusteltu.

2.3 Selvitykset

Ylikonstaapeli C:n mukaan syyttäjä oli pyytänyt kiirehtimään lisätutkinnan toimittamista. C:n mukaan hän yritti useaan kertaan tuloksetta tavoittaa kantelijaa puhelimitse ja tekstiviestitse, eikä tämä 10.12.2020 kertonut aikeistaan tulla Suomeen jo seuraavana päivänä. C kertoo laatineensa etsintäkuulutuksen kantelijan vaikean tavoitettavuuden (puhelimitse) takia sekä siitä syystä, ettei edes alustavaa kuulusteluajakohtaa saatu kantelijan kanssa sähköpostitse sovittua. C:n mukaan oli lisäksi epäselvää, oliko kantelija todella ulkomailla. Lisäksi C toteaa, että ”esitutkinnassa käy valitettavasti usein niinkin, että kuultava pyrkii välttämään kuulustelua”.

C:n mukaan hänen laatimansa etsintäkuulutus ei ollut kiinniottopyyntö ja yksittäinen tutkija tai poliisimies voi laatia kyseisen etsintäkuulutuksen ilman tutkinnanjohtajan suostumusta. Hän kertoo kuitenkin ilmoittaneensa etsintäkuulutuksesta tutkinnanjohtaja B:lle.

Rikosylikonstaapeli B:n mukaan poliisin tietojärjestelmään kirjattava kuulustelupyyntö ei ole tutkinnanjohtajan määräämä pakkokeino. Tutkija voi harkita ja tarvittaessa itsenäisesti tehdä päätöksen kuulustelupyynnöistä, kuten tässäkin tapauksessa. B:n mukaan nyt käsillä olevassa tapauksessa kuulustelu oli hoidettu kirjausten mukaan suppeassa tutkinnassa, jossa ei ole tutkinnanjohtajaa. B:n mukaan hän ei tässä tapauksessa ollut tutkinnanjohtajana määrännyt toimia. Hän kertoi kuitenkin muistavansa C:n kertoneen hänelle vaikeudesta tavoittaa kuultavaa ja C:n jälkikäteen ilmoittaneen kirjanneensa etsintäkuulutuksen edistääkseen asian tutkintaa.

A:n poliisilaitoksen mukaan kantelijalle oli C:n 10.12.2020 sähköpostiviestin (”ota nyt heti yhteyttä, kun tulet Suomeen, niin kuulustellaan henkilökohtaisesti”) perusteella voinut syntyä perusteltu odotus siitä, että hän voisi näin toimia. Poliisilaitoksen mukaan aloite kuulusteluajankohdasta tarkemmin sopimisesta voidaan tämän perusteella ajatella jätetyn kantelijalle. Poliisilaitoksen mukaan voidaan pitää kritiikille alttiina sitä, että C kuitenkin vielä samana päivänä laati kantelijaa koskevan etsintäkuulutuksen.

Poliisilaitoksen mukaan C ei ole esittänyt kestäviä perusteita sille, että olisi ollut todennäköistä, ettei kantelija noudata 10.12.2020 sähköpostitse esitettyä ohjausta ottaa heti yhteyttä, kun hän saapuu Suomeen. Poliisilaitoksen mukaan kutsutta kuulusteluun noudon edellytykset eivät näin ollen olleet käsillä. Poliisilaitoksen mukaan turvautumista etsintäkuulutukseen, jotta kantelija saataisiin kuulusteltua, voidaan pitää tässä tapauksessa ennenaikaisena. C:n etsintäkuulutus on poliisilaitoksen mukaan johtanut esitutkintalain 4 luvun 5 §:n ja poliisilain 1 luvun 4 §:n mukaisen vähimmän haitan periaatteen vastaiseen tilanteeseen kantelijan perusteltujen odotusten kannalta. Kantelijan näkökulmasta tilannetta on voitu pitää ennalta arvaamattomana.

Poliisilaitoksen mukaan etsintäkuuluttamisen osalta näyttää mahdollisesti olleen kyse siitä, ettei C välttämättä ollut pitänyt kantelijan esittämää ulkomailla olemista uskottavana ja ettei syyttäjän esitutkintalain 5 luvun 2 §:n mukaisen esitutkintoimenpidemääräyksen (lisätutkintapyyntö) suorittamiseksi mahdollisesti ole ollut tarkoituksenmukaista vain jättää kuulustelua määrittämättömäksi ajaksi roikkumaan rikoksesta epäillyn kantelijan kanssa käytyjen "löyhien" yhteydenottojen varaan.

Poliisilaitoksen mukaan rikosylikonstaapeli B:n selvityksestä ilmenee C:n ilmoittaneen jälkikäteen kirjanneensa kuulustelupyynnön asiassa edistääkseen asian tutkintaa. C:n selvityksestä ilmenee aluesyyttäjän pyytäneen kiirehtimään lisätutkintaa. Näissä olosuhteissa etsintäkuuluttamisessa on poliisilaitoksen mukaan saatettu mahdollisesti pyrkiä turvaamaan poliisilain 1 luvun 6 §:n tehokkuusvaatimusta.

Poliisilaitoksen mukaan rikosylikonstaapeli B oli kirjattu ilmoituksen - - - tutkinnanjohtajaksi. Ilmoitus oli kuitenkin kirjattu suppeaksi tutkinnaksi. Poliisilaitoksen mukaan näyttäisi kuitenkin olleen tarkoitus, että lisätutkintapyyntö olisi hoidettavissa ilman tutkinnanjohtajaa suorittamalla tutkijan toimesta syyttäjän määräämä kuulustelu ja että tutkinnanjohtajan merkitseminen tutkintailmoitukseen ei ollut vastannut näin ollen todellista tarkoitusta.

Poliisilaitoksen mukaan C:llä oli ollut roolinaan toteuttaa syyttäjän antama kuulustelumääräys, joten yksistään lisätutkinnan osalta ei ollut tarvetta esitutkintalain 2 luvun 2 §:n mukaiselle B:n tutkinnanjohtajuudelle. Poliisilaitoksen mukaan on huomioitava, että syyttäjä oli toimivaltansa mukaisesti päättänyt esitutkintoimenpiteenä kantelijan kuulustelemisesta, ei sen sijaan kantelijan etsintäkuuluttamisesta ja sen käytännön toteuttamisesta.

Poliisilaitoksen mukaan C on vastuussa etsintäkuulutuksesta ja sen sisällöstä. C:n etsintäkuulutuksessa pyytämä toimenpide on poliisilaitoksen mukaan tosiasialliselta luonteeltaan esitutkintaan nouto ilman kutsua, tai ainakin hyvin lähellä sitä.

Poliisilaitoksen mukaan, kun esitutkintalain 6 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan noudosta päättää tutkinnanjohtaja (esitutkintalaki 2 luvun 2 §) ja kun kyse on ollut B:n aiempaan tutkinnanjohtajuuteen liittyvästä lisätutkinnasta, olisi etsintäkuulutuksesta päättäminen tämän sisältöisenä kuulunut poliisilaitoksen arvion mukaan paremminkin silloin rikosylikonstaapeli B:lle kuin C:lle.

3 RATKAISU

3.1 Lähtökohdat

Esitutkintalain 4 luvun 4 §:n mukaan esitutkintatoimenpiteen ja siitä aiheutuvan henkilön oikeuksiin puuttumisen on oltava puolustettavia suhteessa selvitettävään rikokseen, selvitettävän asian selvittämistarpeeseen sekä toimenpiteen kohteena olevan henkilön ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin ja muihin asiaan vaikuttaviin seikkoihin nähden. (Suhteellisuusperiaate)

Esitutkintalain 4 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnassa ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä esitutkinnan tarkoituksen saavuttamiseksi.

Samanaikaisesti 2 momentin mukana esitutkintatoimenpiteellä ei saa aiheuttaa kenellekään tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa. (Vähimmän haitan periaate)

Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jona toimii pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Poliisin toimittamassa esitutkinnassa saa rikosylikonstaapeli tai ylikonstaapeli toimia tutkinnanjohtajana asian laatuun liittyvästä tai muusta vastaavasta perustellusta syytä ja muun viranomaisen toimittamassa esitutkinnassa virkamies, jonka oikeudesta toimia tutkinnanjohtajana säädetään laissa erikseen.

Esitutkintalain 2 luvun 3 §:n mukaan tutkija suorittaa tutkinnanjohtajan johdon ja valvonnan alaisena epäiltyä rikosta koskevat kuulustelut ja muut esitutkintatoimenpiteet sekä toteuttaa tutkinnanjohtajan antamat asian tutkintaa koskevat määräykset ja suorittaa muut tutkijalle lain mukaan kuuluvat toimenpiteet.

Esitutkintalain 5 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on syyttäjän pyynnöstä toimitettava esitutkinta tai suoritettava esitutkintatoimenpide. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan asian selvittäminen 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Syyttäjä päättää esitutkintatoimenpiteistä asian siirryttyä hänelle esitutkinnan päättämisen jälkeen.

Esitutkintalain 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan, jos on syytä olettaa, että henkilöltä saadaan selvitystä rikoksesta, tai jos hänen läsnäolonsa esitutkintatoimenpidettä suoritettaessa on muuten tarpeen rikoksen selvittämiseksi, hän on velvollinen kutsusta saapumaan kutsun esittäneen esitutkintaviranomaisen lähimpään tarkoitukseen sopivaan toimipaikkaan tai muun esitutkintaviranomaisen vastaavaan toimipaikkaan.

Saman lainkohdan 3 momentin mukaan kutsussa on ilmoitettava tutkittavana oleva rikos ja kutsuttavan asema esitutkinnassa.

Laissa ei säädetä kutsumistavasta, joten kutsu voidaan oikeuskirjallisuuden mukaan esittää henkilökohtaisesti, puhelimitse, sähköpostilla tai kirjeellä (Esitutkinta ja pakkokeinot. Fredman, Kanerva, Tolvanen ym. Alma Talent 2020, s. 383).

Esitutkintalain 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan, jos esitutkintaan kutsuttu jättää ilman hyväksyttävää syytä kutsun noudattamatta, hänet voidaan noutaa sinne. Rikoksesta epäilty voidaan noutaa ilman kutsuakin, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta ja on todennäköistä, että hän ei noudata kutsua, tai jos on syytä epäillä, että hän kutsun saatuaan ryhtyy pakenemalla, todisteita hävittämällä tai muulla tavalla vaikeuttamaan esitutkintaa.

Saman lainkohdan 2 momentin mukaan noudosta päättää tutkinnanjohtaja. Noudosta on annettava noudettavaksi määrätulle kirjallinen määräys. Jos määräystä ei asian kiireellisyyden vuoksi ole kirjallisena, määräys ja sen perusteena olevat seikat on kerrottava noudettavalle kiinniottamisen yhteydessä.

Säännöksen esitöissä (HE 222/2010 vp, s. 211–212) todetaan muun muassa, että päätöksentekijäksi säädetään tutkinnanjohtaja muihin ehdotettavan lain päätöksentekoa koskeviin säännöksiin liittyvistä johdonmukaisuussyistä ja siitä syystä, että tutkinnanjohtaja on käytännössä parhaiten perillä noutotarpeeseen liittyvistä seikoista. Tämä ei estäisi sitä, että tutkinnanjohtaja tarvittaessa neuvottelisi esitutkintayhteistyön puitteissa noudosta etukäteen virallisen syyttäjän kanssa.

Etsintäkuulutuksen määritelmästä ei ole säädetty laissa, vaikkakin useissa viranomaisten toimintaa koskevissa laeissa etsintäkuulutuksen käsitettä käytetään. Poliisin antamalla etsintäkuulutuksella tarkoitetaan asianomaisen poliisiviranomaisen päätökseen perustuvaa ilmoitusta, joka poliisin henkilökisterin avulla saatetaan viranomaisten tiedoksi ja jossa pyydetään tietyn henkilön tavoittamiseksi tarpeellisia tietoja. Kuulutuksen tarkoituksena on saada etsittyyn henkilöön tai hänen hallussaan olevaan omaisuuteen kohdistetuksi kuulutuksessa yksilöity virkatoimi (HE 224/2010 vp, s. 76).

Etsintäkuulutuksiin liittyvien toimenpiteiden ja etsintäkuulutetun kiinniottamisen yhteydessä on tärkeää kiinnittää huomiota poliisilain 1 luvussa säädettyihin periaatteisiin, erityisesti suhteellisuusperiaatteeseen ja vähimmän haitan periaatteeseen. Etsintäkuulutus voi koskea esimerkiksi vähäiseen rikosasiaan liittyvää toimenpidettä, jolloin kiinniottamiseen on suhtauduttava varauksellisesti (HE 224/2010 vp, s. 75).

Poliisihallituksen ohjeessa tietojen kirjaamisesta poliisiasian tietojärjestelmään (2020/2013/5231, s. 25) todetaan, että etsintäkuulutuksen toimenpidepyyntö on kirjattava riittävällä tarkkuudella, jotta toimenpiteen suorittaja voisi arvioida kulloisessakin tilanteessa toimenpiteen kiireellisyyttä muun muassa suhteellisuusperiaatteen ja vähimmän haitan periaatteiden suhteen.

Esitutkintalain 3 luvun 14 §:n mukaan yksinkertaisissa ja selvissä asioissa esitutkinta saadaan suorittaa suppeana siten kuin siitä jäljempänä säädetään, jos teosta ei ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa.

Rajavartiolain 37 §:n 1 momentin mukaan rajavartiomiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on otettava kiinni, pidätettävä tai vangittava taikka otettava säilöön. Kiinni otettu on viipymättä toimitettava poliisin huostaan, jollei häntä ole päästettävä heti vapaaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan muu kuin 1 momentissa tarkoitettu etsintäkuulutettu on velvollinen rajavartiomiehen kehotuksesta saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toimenpiteet voidaan suorittaa. Jollei hän noudata kehotusta tai jos on todennäköistä, että hän pyrkii välttämään etsintäkuulutuksessa mainitun toimenpiteen, rajavartiomiehellä on oikeus ottaa hänet kiinni kuulutuksessa mainitun toimenpiteen suorittamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan etsintäkuulutettu on, jollei etsintäkuulutuksen edellyttämien toimenpiteiden kestoajasta laissa toisin säädetä, velvollinen olemaan toimenpiteen suorittamiseksi saapuvilla enintään kuusi tuntia kiinniottamisesta.

3.2 Arviointi

3.2.1 Etsintäkuuluttaminen

Totean ensin, ettei minulla ole aihetta epäillä rajavartijoiden menetelleen tässä asiassa tavalla, joka antaisi aihetta tutkia heidän menettelynsä enempää. Rajavartijat ovat toimineet etsintäkuulutuksen perusteella lainmukaisesti.

Tässä tapauksessa poliisin oli tullut syyttäjän pyynnöstä kuulustella kantelija. Syyttäjä oli antanut ohjeet kuulustelun sisällöstä ja siitä, että se voi tapahtua myös puhelimitse. C:n mukaan syyttäjä oli myös kiirehtinyt lisätutkintaa. Muilta osin pyydetyn toimenpiteen suorittaminen oli jäänyt poliisin harkintaan.

Se, että lisätutkintapyynnön johdosta oli kirjattu S-ilmoitus, ei mielestäni vaikuta siihen, että kyse oli edelleen ollut esitutkinnasta asiassa - - -.

Ei ole väitettykään, että tuolla asialla olisi ollut muuta tutkinnanjohtajaa kuin B, jonka kanssa C näyttää jutusta keskustelleenkin. En pidä mahdollisena, että jokin osa esitutkinnasta toimitetaan suppeana esitutkintana ja muu tavallisena esitutkintana. Näin ollen tällä asialla on lisätutkintavaiheessakin ollut tutkinnanjohtaja. Käsitykseni mukaan olisi sinänsä perusteltua, että lisätutkintapyynnöt tulisivat tutkinnanjohtajan tietoon, jotta hän voi tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, ja myös, koska pyyntö voi toimia palautteena toiminnan kehittämiseksi.

Tässä tapauksessa pyyntö näyttää kuitenkin menneen suoraan tutkijalle, mitä en sinänsä pidä lainvastaisena. Tutkija voi usein varsin itsenäisesti päättää kuulusteluista ja niiden toimittamistavoista, esimerkiksi kutsua asianosaisia kuulusteluun. Tutkijalla ei kuitenkaan ole pakkokeinoimivaltuuksia (jollei poikkeuksellisesti hän ole pidättämiseen oikeutettu virkamies). Tässä tapauksessa C on ollut velvollinen toimimaan syyttäjän pyynnön mukaisesti ja kuulustelemaan kantelijan.

Arvioitavaksi tulee lähinnä se, minkä toimintatavan C valitsi: oliko kantelijan etsintäkuuluttamiselle ollut perusteita ja oliko C:llä ollut toimivalta päättää kantelijan etsintäkuuluttamisesta. Näiltä osin totean seuraavaa.

Etsintäkuulutuksista ei ole laissa yleisiä säännöksiä, vaan ainoastaan yksittäisiä erityissäännöksiä. Poliisitoimintaa koskevassa lainsäädännössä ei kuitenkaan ole säännöksiä esimerkiksi etsintäkuuluttamisen edellytyksistä. Poliisilaissa on vain säännös etsintäkuulutetun henkilön kiinniottamisesta (poliisilain 2 luvun 3 §).

Etsintäkuulutus sellaisenaan ei ole itsenäinen pakkokeino, vaan keino tavoittaa henkilö, jolta laillisella perusteella on riistettävä vapaus tai joka on muun viranomaistoimen kohteena. Vaikka etsintäkuulutuksista ei ole laissa yleisiä säännöksiä, on selvää, että etsintäkuulutuksessa mainitun toimenpiteen pyytjä on vastuussa siitä, että lailliset edellytykset toimenpiteelle ovat olemassa. Etsintäkuulutuksessa pyydetyt toimenpiteet mukaan toimiva virkamies puolestaan vastaa siitä, että toimenpide kohdistuu oikeaan henkilöön ja toimenpiteissä noudatetaan laillisia menettelytapoja.

Etsintäkuuluttamisesta päättämiseen sisältyy aina jossain määrin harkintavaltaa. Totean kuitenkin, että etsintäkuuluttamisen tulee lähtökohtaisesti olla viimesijainen keino tavoittaa kuulusteltava henkilö. Etsintäkuuluttaminen ei saa perustua esimerkiksi mukavuus- tai resurssisyihin.

Näkemykseni mukaan etsintäkuuluttaminen voisi kuulusteltavan tavoittamiseksi tulla ensisijaisena toimenpiteenä kyseeseen lähinnä vain sellaisissa tilanteissa, joissa kuulusteltavan henkilön olinpaikka ei ole poliisin tiedossa (henkilöllä ei ole vakituista osoitetta), eikä häntä tavoiteta muulla tavoin (esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse). Tällöinkin perusteltua olisi, että henkilö etsintäkuulutetaan ensisijaisesti vain kuulustelukutsun antamista varten (ns. olinpaikkailmoitus).

Tässä tapauksessa etsintäkuulutuksessa ei pyydetty ottamaan kantelijaa kiinni. Se oli kuitenkin muotoiltu niin, että se käsitykseni mukaan oli omiaan johtamaan siihen, että kantelija viedään tavattaessa kuulusteluun.

Katson käytettävissäni olevan aineiston perusteella, ettei C ole esittänyt hyväksyttäviä perusteita kantelijan etsintäkuuluttamiselle nyt tapahtuneella tavalla. Perustelen tätä seuraavasti.

Ei ole osoitettu, että kantelija olisi ollut vaikeasti tavoitettava. Hänet oli esitutinnan aikana jo kahdesti kuulusteltu. Kantelija oli myös esittänyt mielestäni hyväksyttävän perusteen sille, miksi hän ei voinut vastata C:n puheluihin. Joka tapauksessa C sai sähköpostitse yhteyttä kantelijaan. Korostan, että kantelija vastasi C:n sähköpostiviesteihin viipymättä jo samana päivänä. Se, ettei C:n mukaan saatu sovittua kuulusteluajakohtaa, johtuu näkemykseni mukaan C:n omasta passiivisuudesta. C ei selvityksen mukaan näytä missään vaiheessa esittäneen kantelijalle yksilöityä kuulustelukutsua taikka ehdottaneen tälle kuulusteluajankohtaa, vaan hän jätti kantelijan omalle vastuulle ottaa yhteyttä C:hen, kun kantelija palaa Suomeen. C ei ole esittänyt mitään konkreettisia seikkoja sen tueksi, että hän olisi voinut perustellusti epäillä kantelijan väitettä ulkomailla olemisesta. C ei näytä edes tiedustelleen kantelijalta sitä, missä tämä on ja milloin hän aikoo palata Suomeen. Ei ole myöskään väitetty, ettei kantelijalle olisi ollut Suomessa vakituista osoitetta, jonne kuulustelukutsu olisi voitu lähettää.

C:n etsintäkuulutuksessa pyytämä toimenpide ("kuulusteltava") on tässä tapauksessa tosiasiallisesti tarkoittanut noutoa kuulusteluun ilman kutsua. Myös poliisilaitos on arvioinut asiaa samansuuntaisesti. Poliisilaitoksen mukaan kutsutta kuulusteluun noudon edellytykset eivät kuitenkaan tässä tapauksessa ole olleet käsillä.

Tältä osin totean, että kavalluksesta voidaan sinänsä lain mukaan tuomita vankeuteen (rikoslain 28 luvun 4 §:n 1 momentti). C ei kuitenkaan ole tuonut esille sellaisia konkreettisia tosiseikkoja, joiden perusteella olisi jälkikäteenkään arvioituna todennäköistä, ettei kantelija tule noudattamaan kutsua. Kantelija ei mielestäni ole esittänyt viesteissään C:lle mitään sellaista, jonka perusteella voisi päätellä hänen pyrkineen välttelemään kuulustelua tai esitutkintaa muutoinkaan.

Se, että epäilty haluaa olla henkilökohtaisesti läsnä kuulustelussa, on täysin hyväksyttävää, eikä siitä voi päätellä välttelytarkoitusta. Korostan samalla, että C:n lausuma siitä, että "esitutkinnassa käy valitettavasti usein niinkin, että kuultava pyrkii välttämään kuulustelua" ei perustu kantelijan osalta tosiseikkoihin, vaan on C:n oma yleistys. Asiassa ei ole myöskään esitetty sellaisia seikkoja, joiden perusteella olisi ollut syytä epäillä, että kantelija olisi kutsun saatuaan ryhtynyt pakenemalla, todisteita hävittämällä tai muulla tavalla vaikeuttamaan esitutkintaa.

Kuten poliisilaitos toteaa, etsintäkuuluttaminen on tässä tapauksessa ollut ennenaikainen toimenpide. Erityisen moitittavaksi C:n menettelyn etsintäkuuluttamisessa tekee se, että hän antoi kantelijan ymmärtää, että tämä voi Suomeen palattuaan ottaa itse yhteyttä C:hen. Kantelijalle oli syntynyt hyvin perusteltu odotus, että hän voisi ilman haitallisia seuraamuksia toimia näin. Nyt kantelijan luottamuksen suoja oli loukattu.

Totean lopuksi, että kantelijan etsintäkuuluttamisesta päättäminen olisi tässä tapauksessa ainakin nyt toteutetussa muodossa (kun se tosiasiallisesti oli vastannut esitutkintaan noutoa) kuulunut tutkinnanjohtajalle. Näin on todennut myös poliisilaitos. Korostan, että esitutkintalain mukaan esitutkintaan noudosta päättää tutkinnanjohtaja. Selvitysten perusteella C kuitenkin itsenäisesti päätti kantelijan etsintäkuuluttamisesta ja ilmoitti siitä vasta jälkikäteen rikosylikonstaapeli B:lle.

3.2.2 Esitutkinnasta

Kantelija on myös arvostellut asiassa 5710/R/12814/18 suoritettua esitutkintaa.

Totean yleisellä tasolla, että esitutkintaan sisältyy paljon tutkintataktisia ratkaisuja, joiden arviointi ei kuulu laillisuusvalvojalle. Viime kädessä syyttäjän tehtävä on arvioida, onko esitutkinta suoritettu riittävän kattavasti. Syyttäjällä on mahdollisuus, kuten tässä tapauksessa tapahtuikin, pyytää poliisia suorittamaan lisätutkintaa.

Joka tapauksessa totean, että esitutkinta kantelijan asiassa oli saatettu päätökseen 4.2.2019. Esitutkinnan osalta kyse on siten yli kaksi vuotta vanhoista tapahtumista. Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeusasiamies ei käsittele kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä.

Tässä tapauksessa ei ole ilmennyt laissa säädettyä erityistä syytä tutkia kantelua tältä osin enempää.

3.2.3 Muuta

Kantelija on vaatinut, että aiheeton etsintäkuulutus poistetaan kaikista mahdollista rekistereistä, ja ilmoittanut, että hän haluaa tästä kirjallisen vahvistuksen. Kantelija on myös vaatinut vahingonkorvausta.

Totean, ettei oikeusasiamiehellä ole toimivaltaa määrätä tietoja poistettavaksi poliisin rekistereistä. Kantelija voi halutessaan olla yhteydessä rekisterinpitäjään, joka tässä tapauksessa on Poliisihallitus.

Totean myös, ettei oikeusasiamiehellä ole toimivaltaa määrätä vahingonkorvauksia.

4 TOIMENPITEET

Olen edellä kohdassa 3.2.1 todennut, ettei kantelijan etsintäkuluttamiselle nyt tapahtuneella tavalla ole esitetty hyväksyttäviä perusteita.

Saatan käsitykseni ylikonstaapeli C:n menettelyn virheellisyydestä etsintäkuuluttamisessa hänen tietoonsa.

Edellä mainitussa tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni C:lle.